

Eduskunta
Liikenne- ja viestintävaliokunta

LiV@eduskunta.fi

Asiantuntijapyyntö 2.10.2024 – LiV 9.10.2024 vastinekuuleminen

HE 116/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väylämaksulain 6 ja 8 §:n muuttamisesta ja väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on kuullut asiantuntijoita hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi väylämaksulain 6 ja 8 §:n muuttamisesta ja väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n kumoamisesta (HE 116/2024 vp).

Valiokunnalle annettiin seitsemän kirjallista asiantuntijalausuntoa. Lausunnon antoivat liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, Väylävirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Suomen Satamat ry ja Suomen Varustamot ry.

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu valiokunnalle osoitetuista asiantuntijalausunnoista seuraavaa:

Liikenne- ja viestintäministeriö lausui tiivistäen hallituksen esityksen keskeiset kohdat nostamatta esille uusia seikkoja. **Liikenne- ja viestintävirasto** lausui esitystä puoltavasti alusten talviliikennekelpoisuudesta sekä merenkulun turvallisuudesta ja sujuvuudesta huolehtimisen näkökulmista. **Väylävirasto** lausui kannattavansa esitystä tekemättä erityisiä huomioita.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, ettei hallinnonalan lausunnoista noussut esille kommentoitavaa.

Valtiovarainministeriön asiantuntijalausunnon mukaan väylämaksun korotuksen taustalla on ensisijaisesti valtiontalouden tervehdyttämisen tarve. Lausunnossa kannatettiin voimassa olevan väylämaksuhinnaston tasasuhteista korotusta säilyttäen väylämaksun perusteet muutoin ennallaan. Lausunnossa todettiin valtiovarainministeriön kiinnittäneen aiemmin lausuntokierroksella huomiota siihen, että kehysriihen mukaisella maksukorotuksella (tulojen lisäys 36 miljoonaa euroa) tavoiteltu yhteensä 85 miljoonan euron väylämaksutulo ei kattaisi väylänhoidon vuosimenoja samassa määrin kuin ennen puolitusta. Valtiovarainministeriö piti lausuntokierroksella perusteltuna korottaa väylämaksua ehdotettua enemmän. Valiokunnalle nyt annetun asiantuntijalausunnon mukaan valtiovarainministeriö on katsonut vuoden 2025 talousarviovalmistelun yhteydessä siten, että ehdotettu maksukorotuksen suuruus on tässä vaiheessa perusteltu huomioiden EU:n lainsäädäntöuudistusten mahdolliset vaikutukset Suomen merenkululle. Valtiovarainministeriön mukaan väylämaksussa tulisi jatkossa tavoitella parempaa kustannusvastaavuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö kommentoi valtiovarainministeriön lausuntoa seuraavasti:

- Väylämaksun korotusesitys on pidetty kehysriihen euromääräisen kirjauksen mukaisena ja valtiovarainministeriön valiokuntalausunto puoltaa nyt esitystä.
- Hallituksen esityksen yleisperusteluihin on täydennetty väylämaksun korotuksen vaikutuksia seurattavan ja tarvittaessa käytävän valmistelutoimiin väylämaksun muuttamiseksi. Tullin, Liikenne- ja viestintäviraston, Fintraffic Meriliikenteenohjaus Oy:n ja Väyläviraston järjestelmät seuraavat ajantasaisesti väylämaksutuloja, alusliikennettä ja kauppamerenkulun palvelemisen menoja.
- Väylämaksutulojen ja vertailtujen menojen arviointi on väylämaksulain hengen mukaista. Maksutulojen keräämisen tavoite, jonka mukaan myös väylämaksuhinnaston taso ja kustannusvastaavuus määräytyvät, asetetaan viime kädessä eduskunnan päätöksellä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry kertasi asiantuntijalausunnossaan hallitusohjelmaan kirjatun väylämaksulinjauksen (pysyvä puolitus) ja kehysriihen yllätyksellisen käänteen. Lausunnon mukaan

väylämaksun korotus heikentää kilpailukykyä ja rasittaa kansantaloutta samaan aikaan merenkulun EU-taustaisten ilmastotoimien kanssa. EK:n kanta on, että väylämaksu tulee säilyttää nykyisellä alennetulla tasollaan vuoden 2027 loppuun saakka.

EK esitti lausunnossaan kantansa, jonka mukaan Suomen kautta laivattaville Venäjän vientikuljetuksille myönnettävä 50 prosentin väylämaksun alennus on tässä yhteydessä poistettava. EK:n mukaan väylämaksulaissa tulisi lisäksi ottaa huomioon seuraavaa (tiivistäen):

- Väylämaksun rakenteella ja tasolla on kielteisiä vaikutuksia kustannusherkille kuljetuksille.
- Väylämaksun perusteleminen meriväylien ylläpidon ja jäänmurron kustannuksilla tulee luopua.
- Väylämaksun ohjausvaikutusta ei pidä liioitella. Alusvalinnat ja liikennöinti määräytyvät ensisijaisesti logistiikkaan ja kaupankäyntiin liittyvien kriteerien perusteella.
- Väylämaksun aluskohtaisuus ei tue varustamoiden joustavaa palvelukehitystä esimerkiksi vaihtuvilla aluksilla tapahtuvan säännöllisen viikkotarjonnan muodostamisessa.
- Väylämaksun maksukertavapautuksen sitominen kalenterivuoteen tulisi muuttaa kahdentoista kuukauden rullaavaan muotoon.
- Väylämaksua ei tulisi periä, jos alus käy Suomessa muussa kuin kuljetustarkoituksessa, eli hankkimassa esimerkiksi huoltoja, polttoainetta tai muita satama- tai maapalveluja.

Liikenne- ja viestintäministeriö kommentoi Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n lausuntoa seuraavasti:

- Väylämaksun korotusesitys perustuu hallituksen kehysriihessä keväällä 2024 tekemään linjaukseen.
- Veromuutosten arvioinneissa voidaan vertailla valtion tuloja ja menoja.
- Venäjän kauttakulkuviennin alennuksen merkitys on pienentynyt kuljetusten vähennyttyä merkittävästi. Vuonna 2023 väylämaksuja perittiin alennuksen ehdoin yhteensä 1,66 miljoonaa euroa (Tullin tiedot). Alennuspäätöksiä tehtiin 174 kappaletta. Esitetty väylämaksun korotus korottaa näidenkin aluskäyntien väylämaksuja etenkin, kun rahtia noutaa suuri heikon jääluokan alus tai jääluokaton alus. On mahdollista, että maksukorotuksen jälkeen kauttakulkurahteja siirtyisi edelleen pois Suomen reiteiltä. Väylämaksumaksutulot eivät ehkä lisääntyisi tältä osin tai ne jopa vähenisivät.
- Kauttakulkuviennin alennusta samoin kuin muita ehdotettuja väylämaksun määräytymisperusteiden muutoksia tulisi arvioida yhdellä kertaa ottaen huomioon vaikutukset koko hinnastoon ja väylämaksun tulotavoitteeseen. Maksuvelvollisuuden muutoksia tulisi arvioida eri tilanteissa ottaen huomioon muun muassa alusliikenteen tasavertainen kohtelu ja verotuksen aukottomuus.

Suomen Satamat ry:n asiantuntijalausunnossa esitystä väylämaksun korottamisesta pidettiin valitettavana ja Suomen kilpailukykyyn haitallisesti vaikuttavana kansallisena päätöksenä, joka nostaa merikuljetusten kustannuksia EU-sääntelyn kustannuspaineiden ajankohdalla. Se herättää huolta logistiikkakustannusten noususta Suomen ollessa riippuvainen nimenomaan merikuljetuksista. Väylämaksun korotus on vastoin hallitusohjelman linjausta ja äkillisenä muutoksena tekee meriliikenteen toimintaympäristöstä vaikeasti ennakoitavan sekä vaikuttaa käsitykseen Suomen investointiympäristöstä.

Suomen Satamat ry:n kanta on, että väylämaksu olisi tullut säilyttää nykyisellä tasollaan vuoden 2027 loppuun saakka. Suomen Satamat ry katsoo, että pitkällä aikavälillä tulisi luopua veroluonteisista maksuista, kuten väylämaksusta, jotka rasittavat merikuljetuksista riippuvaista teollisuutta ja matkustajaliikennettä. Suomen Satamat ry:n lausunnon mukaan vesiväylien investoinnit ja palvelut katetaan yleisin verovaroin. Lausunnossa esitetään asian tarkastelua myöhemmin hallituskaudella.

Suomen Satamat ry:n lausunnon mukaan väylämaksulaissa tulisi ottaa huomioon valtiontalouden tavoitteiden ohella vaikutukset rahti- ja matkustajaliikenteen toimijoihin sekä Suomen logistiseen ja kokonaiskilpailukykyyn ja kansantalouteen. Suomen Satamat ry kannattaa kansainvälisen risteilyliikenteen väylämaksun alentamista tai poistamista kokonaan. Lisäksi lausunnossa tuotiin esille se, että väylämaksu

tulisi periä vain, kun alus käy ottamassa tai jättämässä lastia tai matkustajia, eikä kun alukset käyvät satamassa suorittamassa esimerkiksi huoltotoimenpiteitä.

Suomen Satamat ry odottaa, että korotetun väylämaksutuoton turvin pystytään varmistamaan talvimerenkulun korkea palvelutaso sekä käynnistämään viiveettä jäänmurtajien korvausinvestointiohjelma.

Liikenne- ja viestintäministeriö kommentoi Suomen Satamat ry:n lausuntoa seuraavasti:

- Väylämaksun korotusesitys perustuu hallituksen kehysriihessä keväällä 2024 tekemään linjaukseen.
- Väylämaksun korottamisen merkitystä logistisille kustannuksille on suhteutettu muun muassa kuljetettujen tavaroiden, matkustajien ja ajoneuvojen määrien avulla. Kilpailukykyvaikutusten arviointi globaalitaloudessa on haastavaa.
- Mahdollisuuksia muuttaa väylämaksun määräytymisperusteita tulisi arvioida jatkossa kokonaisuutena ottaen huomioon vaikutukset väylämaksuhinnastoon ja tuloihin sekä arvioiden asiaa alusliikenteen tasavertaisen kohtelun ja verotuksen aukottomuuden näkökulmista.
- Jäänmurron palvelusopimukset uudistetaan lähivuosina. Murtajakannan ominaisuuksille asetetaan vaatimuksia, joilla voi olla yhteys olemassa olevien murtajien uudistamiseen ja uusinvestointeihin.

Suomen Varustamot ry:n asiantuntijalausunnossa tuotiin esille tärkeys siitä, että sääntely sekä toimialaan ja yritysten sopimuksiin vaikuttavat julkiset maksut ja verot olisivat ennakoitavissa ja linjakkaita. Lausunnossa pidettiin tärkeänä, että väylämaksussa säilyvät kannusteet hyvin jäissäkulkukykyiselle tonnistolle sekä säännölliselle liikenteelle ympärivuotisten merikuljetusten sujuvuuden, huoltovarmuuden ja liikenteen turvallisuuden turvaamiseksi. Lausunnossa esitettiin hallituksen harkitsevan toimenpiteitä jäävähvistetun tonniston saatavuuden varmistamiseksi. Lausunnossa nostettiin esille merenkulun EU-perustaisen ympäristöohjauksen kustannusvaikutukset Suomen kauppamerenkululle. Suomen Varustamot ry esitti, että hallitusohjelmaan kirjattua väylämaksun väliaikaisen puolituksen muuttamista pysyväksi harkitaan uudelleen hallituskaudella. Se loisi yrityksille pitkäjänteisemmän näkymän ja kompensoisi osaltaan merikuljetusten kustannusten nousua.

Liikenne- ja viestintäministeriö kommentoi Suomen Varustamot ry:n lausuntoa seuraavasti:

- Väylämaksun korotusesitys perustuu hallituksen kehysriihessä keväällä 2024 tekemään linjaukseen.
- Jäävähvistetun tonniston saatavuuden varmistamisen mahdollisuuksia tulisi selvittää elinkeinoelämän, varustamojen ja muun meriklusterin sekä merenkulun markkinoiden toimivuudesta ja huoltovarmuudesta vastaavien hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lopuksi, että väylämaksuhinnaston korotusta esitetään hallituksen keväällä 2024 kehysriihessä päättämän lisätulotavoitteen mukaisesti hallituksen esitystä muuttamatta.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lisäksi, että sidosryhmien esittämät muutokset väylämaksun yksityiskohtaisiin määräytymisperusteisiin on mahdollista arvioida myöhemmin huolellisesti. Huomioon tulisi ottaa muun muassa verolainsäädännön reunaehdot, alusliikenteen tasapuolinen kohtelu ja vaikutukset merikuljetusten toimivuuteen sekä muutosten merkitys koko väylämaksuhinnastolle ja valtion väylämaksutuloille.

Juha Tervonen, johtava asiantuntija
Konserniohjausosasto